

202 Sopar hora europea

Voluntariat en temps de crisi

VOLUNTARIAT EN TEMPS DE CRISI
JOSEP M. FORCADA I CASANOVAS

PONENTS:

FRANCINA ALSINA I CANUDAS
Presidenta de la Federació Catalana del Voluntariat Social

NEUS CALLEJA I FERNÁNDEZ
Psicòloga. Directora del Telèfon de l'Esperança de Barcelona

JORDI CUSSÓ I PORREDÓN
Economista. Director de la Universitas Albertiana

RAMON GUARDIA I MASSÓ
President de Valores & Marketing.
Patró de les Fundacions Banc dels Aliments, Vidal i Barraquer, IMA

APORTACIONS EN EL COL·LOQUI

VOLUNTARIAT EN TEMPS DE CRISI

Josep M. Forcada i Casanovas

Enguany se celebra l'Any Europeu del Voluntariat, que ens convida a reflexionar sobre alguns aspectes actuals en un moment en què la societat es troba immersa en una crisi, que tal vegada arrenca en la del mateix sistema i que es manifesta especialment en l'aspecte econòmic. Hi ha moltes menes i formes de voluntariat. En totes elles hi ha, per part del qui el promou, una voluntat de millorar la qualitat de vida, l'ambient o l'entorn social perquè els receptors de l'ajut sentin que se'ls acompanya d'una manera positiva. La nostra societat civil té moltes mancances que no pot cobrir, entre altres raons perquè són costoses i no disposa de mitjans per a contractar personal, o bé perquè no té a l'abast persones preparades, o bé perquè en els esquemes socials no hi té lloc un suport benèvol. El voluntariat no és només una simpàtica forma d'ajudar, ni tampoc és omplir un temps magnífic que unes persones tenen i que decideixen donar-lo generosament perquè els omple. És molt més.

En èpoques d'abundor econòmic i òptima situació de molts països semblava que el voluntariat era una mena d'afegit al benestar que se superposava a l'atenció social remunerada per aportar-hi un plus. Podríem dir que el voluntariat ocupa un lloc especial, diguem-ne «heroic», en situacions difícils, com ara de guerra, de fam, de misèria... Sempre té uns plantejaments en què per damunt de tot hi ha una gran entrega a unes causes fins a arribar a la pròpia donació, que comporta sovint sofriment, incertesa de la pròpia vida i, fins i tot, una veritable lluita moral perquè es pugui oferir una esperança de dignitat.

La societat anomenada avui de progrés pateix unes mancances en què la deshumanització crea desconcert, solitud i desempar, davant de molts que no s'adonen del patiment d'algunes persones perquè ningú no se'n recorda, o ningú no té temps per a oferir l'escalf de l'escolta pacient o la seriositat d'apropar un bocí de pau a unes vides ferides per tants mals de la societat. La dignitat de la persona és al darrere de tota necessitat, i el qui la pateix necessita una mà noble que l'ajudi a descabdellar tantes carències que van des d'allò que a alguns els pot semblar superflu fins al més necessari.

Moltes persones abans podien viure amb un mínim de recursos i avui ho fan en l'estretor. Davant d'aquest fet, la persona voluntària, en el seu paper dignificador de la persona, pot oferir la frescor d'una alenada de sentiments i actituds positives i, alhora, rebre més del que dona. Està disposada a compartir valors –el més excel·lent, el de la solidaritat– sense paternalismes; pot obrir un magnífic horitzó de sociabilitat, no tan sols per ensenyar a llegir i escriure a persones grans (potser tocava que ho fes l'administració); no solament per

ensenyar a conviure (potser ho podrien fer els departaments d'acció social); o ensenyar a fer manualitats, pintura, escultures (això ho podrien fer molts professionals des de diferents serveis de l'administració, remunerant-los), etc. La societat ha de deixar en mans de persones voluntàries la suplència de mancances culturals, o de desempar familiar, o buits en la sanitat, o en el lleure, o en l'esport..., perquè molts des de l'altruisme –un valor tan humà– teixeixin un món de solidaritat tot creant una nova forma d'entendre la vida. Això, ben cert que ajudarà a re situar la societat, fins i tot pel que fa al món laboral, ja que no hi ha prou feina per a tots, queden moltes coses per fer i les persones amb mancances es mereixen ser ateses amb tota la noblesa del qui sap donar-se als altres amb un estil humil, cordial i voluntariós. D'aquest saber estar solidari en naixeran moltes llums d'esperança. Aquest voluntariat crearà una nova societat més humana.

La crisi de la societat del benestar, ens permetrà ser conseqüents amb els nous plantejaments de les necessitats de la societat?

Quins són els criteris inèdits que han de configurar un tipus, un estil i una personalitat noves del voluntari?

Com s'ha de preparar la societat per a obrir-se a noves formes de voluntariat, així com a nous continguts?

FRANCINA ALSINA I CANUDAS

Presidenta de la Federació Catalana del Voluntariat Social

M'agradaria començar fent un exercici de memòria i pensant com van néixer les entitats. Les entitats, bàsicament de caire social, van néixer per un grup de gent voluntària que intentava aportar benestar i solucions a unes necessitats molt concretes que en aquell moment tenia la societat. Amb la seva acció van aconseguir forçar l'Administració i la mateixa societat a obrir els ulls i a fer que s'adonessin o veiessin aquella realitat que ignoraven o que ni volien veure.

Ja fa temps que des de les entitats s'estava detectant que aquella societat que ens pintaven tan perfecta, la societat del benestar, era un engan. Hi havia moltes coses que no funcionaven i que, tard o d'hora, ens acabarien passant factura, tal com ha passat. ¿Com ens expliquem que en els moments de més bonança del nostre país, de més creixement econòmic, l'índex de pobresa en lloc de baixar va pujar?

El voluntari no té a la mà cap fórmula màgica davant d'aquests nous plantejaments de les necessitats de la societat. L'únic que el voluntari té clar és que la transformació social que cal en aquests moments ha de ser conseqüència directa de la transformació de les estructures que generen marginació i exclusió. És bàsic fugir de la passivitat. Si creiem en els valors que propugnem i lluitem per ells, aconseguirem transformar la nostra societat.

Se'm fa difícil trobar criteris inèdits i que han de configurar una personalitat nova del voluntariat, quan una de les característiques bàsiques del voluntari és precisament el seu compromís amb les persones. El que no deixa mai de ser el voluntari és presència. Fa vint-i-dos anys que faig de voluntària en actiu; no ho he deixat encara i espero no fer-ho fins que no em jubili de molt velleja d'una entitat que es diu Arrels. Aquesta entitat està treballant amb la gent sense llar, amb persones que viuen al carrer del barri del Raval. Després d'aquests anys us puc assegurar que el voluntari s'ha de situar des del «tu a tu», des del tenir la persona al davant, partir de la seva pròpia realitat, sense imposar mai res, i acompanyar-lo amb tot el respecte del món per treballar la seva autonomia, des d'on ens deixi ell. És des d'aquest respecte que aconseguim que la persona pugui sortir del pou on havia caigut i que pugui arribar a tenir control de la seva pròpia vida. Per tant, és bàsic que aquesta proximitat no la perdem mai.

El voluntari ha de deixar l'actitud paternalista i professionalitzar la seva acció. Quan dic la paraula «professionalitzar» se m'espanta molta gent. Des de la Federació creiem molt

fermament en la formació del voluntari. No ens valen aquells moments en què tot és bona voluntat. El que fem cal fer-ho molt bé.

El voluntari no és el contrari del professional. El contrari del voluntari és l'assalariat. Tots dos junts, voluntari i assalariat de forma professional, són els que tenen a les mans la responsabilitat de tirar endavant les entitats. Ja no val tampoc seguir parlant de totes aquelles lluites, que si professionals o si voluntaris. De professionals ho som tots, i per això és bàsica la formació. Des de la Federació fem cursos dedicats al voluntariat, des dels d'iniciació fins a d'altres molt específics. Però cada entitat ha de fer la seva formació i això és molt important.

Com s'ha de preparar la societat per a obrir-se a noves formes de voluntariat i a nous continguts? Crec que la feina en part ha de recaure en la Federació. Hem entès aquest canvi i per això hem estat en aquest II Congrés Europeu del Voluntariat. Quan a la Generalitat hi va haver el canvi de govern teníem aquest Congrés, que estava aprovat pel Parlament però que no estava gens treballat, i ens vam presentar al despatx de la Directora General per dir-li que teníem una bona oferta per a fer-li: el Marketplace.

El Marketplace és una fira, un mercat en el qual posàvem junts entitats i el món empresarial. En els estands d'aquesta fira mostràvem projectes que estan funcionant i volíem facilitar que es fes aquest maridatge amb el món empresarial. En aquests maridatges ningú no hi pren mal; tothom hi surt guanyant, l'empresa i l'entitat. A més, en aquest espai també hi havia l'speednetworking –trobades per a parlar. Hi havia uns racons on les persones de l'empresa i de l'entitat seien i s'anaven donant targetes. Tenien tres minuts per a parlar i per a recollir el màxim de targetes possibles. Havia de ser molt àgil.

La primera vegada que a la nostra entitat li va tocar explicar què seria el Marketplace i aquesta aliança amb el món de l'empresa, les entitats no ho van entendre. Ens preguntaven: i ara ens hem de vendre el capital? On anirem a parar? I això què és? No ho entenien.

Estem passant uns processos de canvi per a tothom. Les entitats hem de canviar; els temps han canviat i no podem anar com anàvem. A més, és importantíssim que l'empresa s'impliqui perquè és societat civil. La responsabilitat és de tots i som tots els que hem de tirar aquest país endavant. Ens hem de conèixer, perquè quan ens coneixem resulta que tothom hi sortim guanyant. Aquest és un dels punts que s'ha treballat en aquest Congrés i que ha estat molt favorable.

Al Congrés es va dir una frase referent a Nelson Mandela: «a mesura que permetem que la nostra llum es mostri, sense adonar-nos-en estem permetent que altres facin el mateix».

Som exponents. Nosaltres engresquem per contagi. Quan es veu la nostra acció fem que altres treguin de dintre allò que tenen.

També penso que no tothom pot fer un voluntariat. Per exemple, hi ha persones que no estan bé. Primer un s'ha de posar bé i després ja pot ser voluntari. En aquest moment de crisi, hi ha persones que s'han quedat a l'atur i vénen amb la idea de fer un voluntariat perquè després el contractin, i ho tenen molt magre, malgrat que sí que és cert que moltes empreses valoren que el treballador hagi fet algun tipus de voluntariat a la seva vida. També hi ha gent que s'ha quedat a l'atur i, com que ara tenen temps, poden fer el que sempre han volgut fer. En aquest cas no hi ha un interès mercantil al darrere.

M. NEUS CALLEJA I FERNÁNDEZ

Psicòloga. Directora del Telèfon de l'Esperança de Barcelona

Quan em van proposar participar en aquest sopar-col·loqui em va alegrar molt. Vaig pensar que havia de parlar del voluntariat, del concepte de crisi, de com l'interpretem nosaltres des del nostre servei, i del que comporta per al voluntari i per a l'entitat aquest temps de crisi. Intentaré centrar-me també en la persona, que és el que més conec i hi tinc més pràctica.

En aquest estimar l'altre que fa el voluntari, també s'estima ell mateix. Si jo no m'estimo, no sóc capaç d'estimar ningú. Jo aprenc a estimar-me a partir de com m'estimen. És cert que l'aprenentatge és fonamental. Arribem a aquest món amb moltes coses apreses genèticament i mentre estem a la panxa de la mare, però des del moment que naixem i fins que ens morim estem aprenent. Sempre aprenem coses. És, dia a dia, la nostra tasca personal.

Per tant, la nostra història com a persones és fonamental. I en el voluntariat és bàsica. En funció de com he estat educat, de com he viscut com a fill, si he tingut parella, si he estat pare o mare, en com m'he relacionat amb els altres, arribarà un moment en què podré fer aquesta tasca voluntària.

Em qüestiono si tothom pot ser voluntari. Hem d'acceptar les nostres necessitats. No som superhomes i superdones. Quan parlo del voluntariat hi ha gent que pensa que fer de voluntari és molt difícil. No ho és, però sí que té unes característiques determinades i sí que comporta uns aprenentatges i un saber situar-se en aquest paper de voluntari. Així, doncs, es necessita formació.

En el nostre cas –el del Telèfon de l'Esperança de Barcelona– posem un èmfasi especial en la formació perquè és una de les maneres fonamentals d'assegurar-nos que la persona que truqui, que en aquell moment està en una situació de vulnerabilitat, sigui emocional, econòmica o com sigui, estigui ben atesa i se li pugui donar aquest espai d'escolta. No podem solucionar la vida de ningú, però sí que volem acompanyar, estar al costat de la persona, i això és molt important i hem de saber com fer-ho, i com fer-ho també en nom d'una entitat. Quan un és voluntari normalment no ho és a títol privat, sinó que ho és en nom d'una entitat, associació, fundació... No hem d'oblidar, doncs, que estem fent un paper representant aquella entitat. I això és una cosa de molta responsabilitat.

Una persona voluntàriament pren un compromís per a fer un voluntariat. I en el moment que el pren, aquest compromís ja no és voluntari, és un compromís i una responsabilitat molt

important, que comporta que s'ha de ser molt conseqüent. I si aquest compromís no es pot portar a terme, perquè la vida dóna moltes voltes i les situacions laborals, personals, familiars, canvien, és qüestió de preguntar-se si és el moment idoni o no per a continuar aquesta tasca, per a fer una aturada o per a canviar de tipus d'activitat.

La paraula «crisi» ens espanta i ens fa patir molt. Entenem la crisi com un moment de canvi. Tant si ens agrada com si no, estem en un moment de canvi, que segurament no hem triat però que ens ha estat donat. En un moment de canvi, el nostre esforç, el de la societat i el de cadascú ha de ser d'adaptació. Ens hem d'adaptar a noves circumstàncies i a unes situacions que potser no són del tot agradables. Però les crisis no perduren sempre i arribarà un dia que aquesta en què ara estem immersos s'acabarà, o si més no, es modificarà i ja no serà la mateixa crisi. Per tant, estem en un procés continu d'adaptació i ens adaptem a través de l'aprenentatge de nou. Estem aprenent a moure'ns i a relacionar-nos d'una altra manera i això ens afecta a tots, a les entitats, als voluntaris i a nosaltres mateixos com a persones.

Si entenem així la crisi, no ens ha d'espantar gaire, perquè si jo m'espantoestic centrada en la meva problemàtica, en la por, i puc passar d'esforçar-me per adaptar-me a rebutjar. I si rebutjo em quedaré estancada, i aquesta no és pas una bona manera d'afrontar-la. Hem de tenir esperança en aquest futur, en aquesta possibilitat de modificar coses i d'esperar amb paciència, però de forma activa, no asseguts, esperant, patint i planyent-nos de com van de malament les coses, sinó veient, dintre de les meves possibilitats, què puc fer. Per poquet que sigui, segur que serà un canvi i segur que modificarem algunes coses i, a la llarga, entre tots, podrem millorar la situació.

En l'àmbit del voluntariat i les entitats crec que ens estem movent, afortunadament, en el marc de la cooperació. També hauríem pogut entrar en la competició: som moltes entitats i tothom vol el mateix pastís i, per tant, només podem competir. I no ha estat així, sinó que hem optat per la cooperació entre entitats, la necessitat del treball en xarxa, poder-nos donar suport, donar un cop de mà, un assessorament o treballar en conjunt. I això és molt important en aquest moment social.

Un altre punt important en l'àmbit de les entitats és la innovació. Ens veiem obligats a innovar. I això no sempre resulta fàcil. Quan ens acostumem a fer les coses d'una manera i llavors hem de fer modificacions, ens qüestionem què passarà. Però estem obligats a fer-ho per moltes coses i, entre elles, per superar les dificultats econòmiques que tenim.

Penso que l'Any Europeu del Voluntariat ha estat molt positiu. Però crec que el voluntariat s'ha posat de moda. Per una banda, això està bé, però, fins a quin punt aquesta moda no

està modificant les motivacions de les persones per a ser voluntàries? Hi ha persones que, en aquests moments en què les coses estan malament i potser no tenen feina, fan un voluntariat i, de pas, fan currículum. Això està bé, i de fet en el camp laboral s'està valorant molt que les persones hagin fet tasques de voluntariat. També ens trobem amb persones que tenen molt poca disponibilitat, que tenen molt poques possibilitats per a donar part del seu temps, però que tant sí com no volen fer un voluntariat, i no sempre és fàcil per a les entitats tocar de peus a terra i valorar ben bé si aquestes expectatives són reals.

Per tant, tothom pot ser voluntari? Tot i que no vull contestar directament la pregunta, penso que per a ser voluntaris hem de tenir com una mena de piràmide invertida. És a dir, jo com a persona no he de tenir necessitats bàsiques o primordials no resoltes, perquè, si estic amb una necessitat concreta, necessito tots els meus esforços per a sortir d'aquesta situació, per a superar-la, aprendre, adaptar-me a aquesta situació i, per tant, no estic en disposició de donar-me als altres.

Si jo estic bé però és el meu àmbit familiar el que no ho està, com puc considerar-me voluntària si estic descuidant les persones més properes? I si en l'àmbit laboral les coses no em funcionen bé, és un bon moment? Tinc prou estabilitat per a poder dedicar de forma altruista als altres part del meu temps?

Per tant, si aquesta escala més directament implicada estigués bé, sí que puc pensar en un àmbit més social. Hem de fer el pas del «he de fer» al «vull fer».

Vull parlar-vos del Telèfon de l'Esperança. Per a poder ser voluntari s'ha de tenir uns requisits i, a més, una formació que ens assegurï que la persona que truca estarà ben atesa dins la línia que volem, per aquesta situació de vulnerabilitat en què es troben moltes de les persones que ens truquen. En els últims tres o quatre anys s'han triplicat les trucades de persones que viuen una situació límit o una situació molt desesperada, fet que es pot haver produït per molts motius. Estem parlant, doncs, de situacions de molta complexitat. Pel fet de ser voluntaris no ens hem d'amoïnar com ells, però hem de saber empatitzar. Si ens amoïnem, si ens preocupem, si ens deprimim, tampoc no podrem donar el suport que necessiten. Així, doncs, hem d'estar preparats. També han augmentat significativament les trucades que fan referència a malalties psíquiques. I solen ser persones que ja estan amb terapeutes i medicacions, però que necessiten aquest espai anònim, confidencial i de vint-i-quatre hores el dia.

Aquests voluntaris que s'han ofert, doncs, que fan tota la feina que poden, què és el que veritablement els motiva? Aquesta ajuda als altres? El que veritablement fa que aquesta resposta es mantingui en el temps i s'ampliï, són les conseqüències, sempre que aquestes

siguin positives. Si parlem de conseqüències negatives estariem parlant de càstig, amb la finalitat que aquesta conducta es redueixi. Però si les conseqüències són positives, què és allò que reforça la resposta o la conducta d'un voluntari? Encara que soni estrany o que no quedi políticament correcte, és una cosa molt personal, molt individual, perquè qui hi surt guanyant amb totes les conductes i especialment també amb les del voluntari, és el mateix voluntari. Tu ajudes i et sents bé per ajudar els altres, però, en el fons, qui obté el més gran benefici és el voluntari mateix, que se sent bé perquè fa aquesta tasca. Aquí tenim la clau. Si jo noestic bé fent això, si no em sento bé ajudant els altres, difícilment mantindré una conducta de voluntariat en el temps.

JORDI CUSSÓ I PORREDÓN

Economista. Director de la Universitas Albertiana

Començaré la meva intervenció recollint unes paraules del Dr. Salvador Giner: «Una societat s'empobreix quan li manca la capacitat social de fer les coses sense demanar res a canvi. La persona només es pot realitzar com a adult responsable i conscient en la dimensió comunitària, quan “habita” en l'altruisme, en la generositat, en la solidaritat humana».

Una societat s'empobreix quan no té altruisme, generositat, i quan hi manca la solidaritat humana. Una societat està en crisi quan no té altruisme, quan no és generosa i quan no viu la solidaritat. No solament quan s'empobreixen les butxaques, sinó quan això ens fa perdre capacitat d'altruisme, de generositat i de solidaritat.

Els francesos entenen la persona voluntària com aquella que estima bé i que vol el bé, per a tot i tots els qui són a prop seu. Voler el bé de l'altre, no el meu bé, és a dir, fer l'esforç de posar-me en el lloc de l'altre, del que tinc al davant, per desvetllar les possibilitats reals d'aquella persona. Si ho fem amb altruisme i generositat, és a dir, sense esperar res a canvi, pot succeir que aquest model de voluntariat, de voler el bé a l'altre, només el vulguem en l'àmbit més pròxim, el de les persones més properes, la meva família i amics. Potser aquest voler el bé de l'altre, el preocupar-se per l'altre, l'anomenaríem amistat. En el fons, és el que fan els amics, preocupar-se de l'altre, voler el seu creixement.

Quan aquesta dimensió de voler el bé de l'altre l'exercim amb aquelles persones que no són tan properes, que no formen part d'aquesta relació més primària de la meua vida, quan som capaços de fer-ho arribar fins al desconegut, la nostra societat en diu solidaritat. Però en el fons és tot el mateix. Volem el bé de l'altre i que aquest creixi, tant si és per amistat com per solidaritat. Segurament, cada vegada que s'exerceix l'amistat i la solidaritat, s'està exercint el voluntariat, el voler el bé de l'altre, el millor per a l'altre.

D'altra banda, veig que sóc un ésser vulnerable, fràgil, ple de necessitats. I no passa res que em reconegui així, perquè aquesta és la meua possibilitat de ser en aquest món. Som així, necessitats dels altres i de moltes coses –l'aire, l'aigua, el sol, els aliments, etc.–, per a poder-nos desenvolupar en un espai i temps determinats.

Aquestes necessitats que experimentem, que tenim, poden ser necessitats més o menys dramàtiques. Les necessitats més dramàtiques són les que pensàvem que les nostres

societats del benestar podrien cobrir. Ara ens avisen que hi ha crisi i que potser aquestes necessitats més bàsiques no les podran cobrir com fins ara ho havien fet.

Però si no es donen aquestes necessitats tan dramàtiques, també necessito, segurament, una engruna d'estima, companyia, i també necessitaré algú que em vulgui donar aquest bé. Sóc una persona necessitada i sort tinc de molta gent que em vol el bé i que m'acompanya, i fa que aquesta fragilitat es pugui sostenir d'una manera més reeixida. Per tant, és bàsic que ens coneguem, que acceptem amb alegria que estem necessitats i que reconeixem que gairebé tot ho hem rebut dels altres.

D'entrada hem de veure i reconèixer que la base que ens permet fer i viure totes les coses ens ha estat donada, regalada, ja que ningú no ha demanat existir, ni ha fet res per poder existir. Tot és do, tot m'ha estat donat, ningú no ha fet res per assolir el que és. No hem fet res per existir i sense aquesta base fonamental no hauríem pogut fer res, per la senzilla raó que no existiríem. És vital que acceptem amb alegria que tot ho hem rebut dels altres. Ignorar o oblidar una cosa tan bàsica ens torna ingrats. Adonar-nos-en i recordar-ho sovint ens fa ser agraïts, instal·lar-nos en l'agraïment. Agrair ve d'agradar. Així, doncs, agrair és ubicar-se en l'existència com una realitat agradable. I mostrem el nostre agraïment amb l'acció de donar-nos als altres, és una resposta natural d'aquell a qui molt ha estat donat. El voluntariat és la resposta natural d'aquell que ha rebut molt.

La gratitud és un fruit natural de reconèixer les coses com són i, alhora, aquest reconeixement em fa prendre consciència dels meus deures. La gratuïtat esdevé una crida, una interpel·lació al meu ésser i he de saber respondre, perquè he rebut tant que no puc restar tancat en mi mateix. La persona voluntària és aquella que, gaudint de l'existència, fa donació del que és; des de la gratuïtat decideix lliurar-se als altres, viure per als altres. Sóc, i he rebut tant, que responc a tanta generositat essent un ésser per als altres. Sóc voluntari com a resposta a tot el que he rebut; el voluntariat és el resultat de la gratuïtat, és la resposta activa de l'agraïment.

El contrari de viure amb aquesta consciència és instal·lar-se en la frivolitat, és a dir, considerar la meua pròpia existència i la dels altres, les coses, la vida, les persones, els esdeveniments... buits de significació. La frivolitat genera un descontentament existencial que es manifesta en la indiferència i en una actitud falsament fastiguejada per a viure amb tot el que m'envolta. La frivolitat ens porta a fer un xantatge social, perquè, en el fons, la frivolitat ens fa menystenir el que som i, el que cerca és no haver d'agrair res a ningú, i menys encara agrair que m'hagin donat l'existència o haver de donar res als altres, ni que sigui una estona del meu temps.

Per tant, si m'adono que sóc el resultat de l'amor benvolent d'altres envers mi, sóc un voluntari en potència, perquè no puc fer altra cosa que viure donant-me als altres. Ho he de fer amb tothom, perquè no puc fer altra cosa que el que sóc. Experimento la plenitud del que sóc i del que visc quan comparteixo amb els altres. Visc creient en la capacitat d'entendre i sentir els altres com a amics incondicionals, i que estic al seu servei, per damunt de criteris, intencions partidistes, consanguínies o nacionals. Les raons per a lliurar-me van més enllà de totes les raons, arriben a tot el que existeix perquè, pel sol fet d'existir, tothom és digne que aboquem els esforços per ajudar a desenvolupar el que realment és. Només pel fet de ser, d'existir, em lliuro a omplir les seves necessitats i no poso cap més condició que la del fet d'existir, perquè aquesta és la més bàsica i, si complim aquesta, les complirem totes.

El voluntariat social no es pot imposar, és una manera de ser. Ens podran imposar durant un temps fer de voluntaris, però mai ser-ho; això és una descoberta personal a partir del testimoni i l'estima de tot i tots els que m'envolten. Brolla de ser acollit i estimat, i de l'agraïment que esdevé actuació, que s'encarna en la vida de cada dia. El voluntariat, per definició, és pura gratuïtat. Després, amb la pràctica, esdevé hàbit i virtut.

És viure sempre obert als altres, obrint tots els sentits per viure amb intensitat el que sóc. El voluntari ha d'aprofundir fins a les arrels més fondes de si mateix. Ell és el fruit social que es deriva de la saba xuclada de l'existència de l'ésser humà.

RAMON GUARDIA I MASSÓ

President de Valores & Marketing.

Patró de les Fundacions Banc dels Aliments, Vidal i Barraquer, IMA

Quan es parla de la crisi de l'estat del benestar és evident que hi ha canvis i retallades, i potser més que n'hi haurà. El que també és evident és que el que està en crisi són les organitzacions: l'Estat, els partits, les famílies, les empreses...

La persona voluntària que des del si d'una empresa s'acosta a una organització per fer voluntariat, es requereix que tingui i aprengui quatre habilitats molt complexes: empatia, treball en equip, lideratge i capacitat per a impulsar canvis.

Qualsevol institució que no es transformi en un grup col·laboratiu i impulsor de canvis no triomfarà. Els líders d'avui necessiten entendre urgentment la importància i la urgència de la transició cap a aquest nou model de les seves empreses i institucions.

Si les organitzacions han de canviar, també les empreses, perquè si no canvien no ens en sortirem. En què els ajuda el voluntariat?

És clar que l'empresa avui dia no funciona per un sistema d'autoritat. L'organització empresarial que no és capaç de generar una escala de valors compartits, simplement no pot funcionar. No li basta l'economia, la tecnologia i una adequada direcció. A més, aquests valors compartits ja no són els dels nostres pares i avis. En les seves èpoques, religió, família i treball volien dir gairebé la mateixa cosa arreu del món i durant moltes generacions. Avui, les mateixes paraules tenen un significat totalment diferent.

L'empresa que promou entre els seus col·laboradors la idea de donar-se als altres com a voluntaris, no sols ajuda aquestes persones, sinó que a la vegada s'està ajudant ella mateixa. Moltes vegades, quan les organitzacions socials dialoguen amb les empreses, hi veuen una font de diners o una font de suport o de captació de nous voluntaris. Crec que això és un gran error. Penso que els dos móns estan molt interessats a transferir-se valors els uns als altres.

Per reflectir això, compartiré amb vostès alguns testimonis. El primer diu així: «Estar en contacte amb organitzacions no lucratives m'ha permès veure que hi ha altres maneres de prendre decisions. M'ha ensenyat a escoltar més i a no creure que només el meu punt de vista és el correcte». Això ho diu el gerent d'una empresa de vint-i-cinc treballadors de Sabadell.

Un altre testimoni diu: «Ser conscients que formem part d'aquest món i que podem fer alguna cosa, independentment del nostre camp d'actuació, ens fa tenir la ment oberta i mesurar les nostres actuacions des de diferents punts de vista. Tenir el director de recursos humans i el de màrqueting treballant en un mateix projecte social de voluntariat –i no barallar-se– és el millor que he vist en molt de temps». Aquest és el testimoni del president d'una companyia de mil treballadors de Madrid.

Podria llegir més testimonis que donen fe que les persones, quan es posen a fer de voluntaris, i també les empreses que les han engrescat a fer això, reben moltes coses i poden començar a construir aquest tipus de valors de compartir, de decidir d'una altra manera i de liderar d'una forma diferent.

Per últim, un altre tema que també vull compartir amb vostès és una recerca que vam fer l'any passat, amb la col·laboració d'un grup de grans empreses, adreçant-nos a més de cent vuitanta empreses que promovien que els seus col·laboradors participessin de les tasques de voluntariat. D'aquesta recerca vam treure deu punts principals que ara enumeraré.

1. El 33% d'aquestes empreses feia més de cinc anys que duïen a terme activitats de voluntariat. La crisi farà que organitzacions i empreses vegin la vàlua real de la col·laboració entre elles.
2. Les tasques de voluntariat dels treballadors d'una empresa generen valors compartits. Hi ha un benefici per a totes les parts implicades en la pràctica del voluntariat, per a l'empresa, les persones i les organitzacions.
3. Les propostes per a engrescar la gent a fer de voluntària, adaptades a les persones més que a l'empresa, aconsegueixen sempre una major participació. Moltes vegades es pensa que els treballadors d'una empresa només poden fer voluntariat en el seu camp professional concret, i això és un error. Volem donar el millor de nosaltres mateixos independentment dels nostres coneixements i competències.
4. Moltes vegades les fórmules per a engrescar poden semblar poc compromeses: iniciatives de contribució econòmica conjunta, organització d'esdeveniments... Evidentment, podríem dir que això no és fer de voluntari. El que sí que hem analitzat és que la majoria d'aquestes empreses van començar per coses aparentment anecdòtiques. En les organitzacions hi ha una reflexió sobre veure això com una forma d'engegar un procés de mútua col·laboració.

5. És un procés a llarg termini. El 26% d'aquestes empreses ha afirmat que hi participa més del 10% de la seva plantilla. I aquest grup coincideix sobretot amb les empreses que fa més de cinc anys que duen a terme activitats de voluntariat promogudes des de l'empresa. Això vol dir que és un tema a llarg termini.

6. Les persones voluntàries que provenen d'una empresa, dins de l'empresa se senten més vinculades a l'organització empresarial.

7. El 82% dels directors de recursos humans que van integrar aquesta investigació, considera que aquests voluntaris d'empresa entenen molt millor quin és el significat d'aquests valors que moltes vegades són proclamats en discursos, en fullets de propaganda, i el més important no són les paraules sinó el significat i les conductes que hi ha darrere d'aquestes paraules.

8. Diuen també que per a la pròpia empresa els ha generat reputació i reconeixement, també compromís amb els seus objectius i millora del clima laboral en un moment no gaire fàcil.

9. Fomenta clarament el treball en equip, el lideratge i la creativitat de les persones. Un director de recursos humans em deia que aprenien més amb una acció sostinguda de voluntariat que amb un curs de l'IESE o d'ESADE –i no vull dir que aquests cursos no siguin molt valuosos.

10. Millora el coneixement de la realitat social i el sentit de pertinença al territori en el qual l'empresa tira endavant el seu negoci.

En definitiva, una persona tancada en l'organització empresarial i centrada només en la seva feina pot perdre fàcilment el sentit de la realitat. I en aquests moments tan difícils, tenir el sentit de la realitat i interpretar-la és molt important.

És una oportunitat de participar en el que podríem anomenar «la universitat del carrer». És l'oportunitat d'entendre altres realitats diferents de les que el directiu, un comandament intermedi, o qualsevol col·laborador, coneix del món social, cultural o mediambiental, que els pot ajudar a entendre i a voler participar tant en l'àmbit personal com després engrescar també l'empresa a posar-hi alguna cosa de la seva part. Aquest procés de transferència de recursos ha de ser o pot ser una conseqüència i no una finalitat en si mateixa.

L'acostament dels directius d'empresa a les organitzacions i a les causes per les quals treballen afavoreix clarament una simbiosi de coneixements, habilitats i noves inquietuds que

permeten a totes les parts beneficiar-se, sensibilitzar els professionals de l'empresa i crear noves relacions entre aquestes i les entitats amb les quals col·laboren.

Aquest cap de setmana hi haurà cinquanta directius d'una de les empreses més importants del món de l'alimentació, Kraft General Foods, que venen a la gran recapta d'aliments que es farà per al Banc dels Aliments. Hi participaran, ajudaran i col·laboraran com a voluntaris i després es quedaran tota la setmana treballant a Barcelona per intentar millorar l'entitat. Cediran el seu temps per ajudar el Banc dels Aliments, no sols a millorar la gran recapta, sinó sobretot a millorar la seva relació amb les empreses, que és la font principal d'aportació dels aliments que en aquests moments moltes famílies necessiten.

APORTACIONS EN EL COL·LOQUI

- En primer lloc, i en nom meu i de la meva mare, volia donar-vos les gràcies per totes les mostres d'afecte que hem rebut tots aquests dies. Com diria el meu pare, gràcies a l'Àmbit per aquests sopars.

Sóc voluntària de Terral, un centre de promoció de la dona del barri del Raval. Nosaltres, sovint, quan anem a fer voluntariat, pensem «i jo, per què no he nascut aquí?» «Per què tinc la sort de tenir més bones condicions, d'haver tingut una educació millor?» Realment, del fet de fer voluntariat, els primers que hi sortim guanyant som nosaltres. La meva tasca potser és molt petita, vaig allà, m'hi entrego tant com puc i en gaudeixo. Però a vegades penso que aquesta tasca de voluntariat no m'ha fet canviar gaires coses, per exemple, no he canviat de barri. (M. M. Bruguera)

«Si anem amb la idea que canviarem el món, anem malament. No canviem res. Però l'espurna d'esperança i d'alegria que pots haver donat a alguna persona, això no li ho trauran mai. I crec que la nostra tasca és aquesta: la proximitat, l'esperança». (F. A. C.)

«Jo penso que sí que es canvia el món però tan poquet, tan poquet que no sembla que es canviï. Però si tu el canvies, ell el canvia, jo el canvio, i entre tots canviem, sí que potser en un termini més o menys curt veurem un canvi, si més no en l'actitud. És com una teranyina, que sembla que si hi poses el dit i s'hi fa un forat ja no es pugui fer res. Però si començo a retocar coses, potser la podré refer, però amb molta paciència i molt d'esforç. En això consisteix el gran valor del voluntariat. Es tracta d'una suma de molts esforços petits però molt sincers». (N. C. F)

«Quan tu et preguntaves per què no havies nascut al Raval, la resposta és clara: perquè no podies. Només podies ser on vas ser, fruit d'aquesta trobada del teu pare i de la teva mare. El que sí és cert és que jo he començat a ser aquí, en un país concret, i he nascut en un món que és injust. Em puc solidaritzar amb la injustícia i seguir mantenint les coses com estan o puc intentar canviar alguna cosa, que és fer-me voluntari de la justícia i posar-me a treballar perquè el món sigui diferent. Crec que aquesta és l'actitud que cal prendre, per a voler el bé d'aquells l'única possibilitat d'existir dels quals ha estat en una situació de misèria econòmica. He contribuït en tot el que he pogut perquè es canviï aquesta situació d'injustícia, per sortir d'aquesta realitat?». (J. C. P.)

- Fa pocs dies Josep M. Esquirol, filòsof, subratllava en una conferència que existir és ésser cap enfora, ésser cap als altres. L'existència no s'entén tancada en ella mateixa. I això explicaria que el voluntariat tingui gairebé una dimensió antropològica. No s'és una persona que fa de voluntari, sinó que s'és voluntari. Tots estem cridats a desenvolupar la nostra existència sent voluntaris. A anys vista ens adonem que el voluntariat també ha fet fallida. La gent també s'ha cansat de fer de voluntari, potser oblidant que era una dimensió més existencial de la persona. Jo diria que les organitzacions funcionen gràcies a un trípede: els professionals, els voluntaris i els vocacionats. I em sembla que aquí està el secret. I arriba un moment en què el voluntari ha d'esdevenir un vocacionat per a ser fidel realment a la seva tasca. I potser, alhora, també es va professionalitzant. (J. Aymar)

«El qui fa de voluntari, vingui d'on vingui, evidentment ho fa per vocació, perquè, si no, podria ser una perversió. Entrar de voluntari per veure si així li donaran feina, com a mínim és un error. Des de la meua petita experiència, el qui vol fer de voluntari es vol comprometre. I el voluntari que prové d'un àmbit laboral com és una empresa, o el treballador d'una empresa que s'acaba de jubilar i vol continuar actiu, aporta també una cosa més, que és un sistema d'organització i de funcionament que a vegades no és del tot habitual. És allò que dèiem de la professionalitat, i que espanta tant, perquè entrem en el debat de veure què hem de tenir, si professionals o voluntaris. El que hem de fer és fer les coses bé. I per professional hem d'entendre la persona que vol fer bé les coses. Crec que en aquest cas el voluntari que prové de l'àmbit laboral, aporta vocació i professió». (R. G. M.)

- En els darrers anys de la meua vida professional n'he estat vint-i-dos en una multinacional, i el voluntariat no funcionava. Si tens una iniciativa te la tallen perquè per damunt d'un mateix –i jo tenia un càrrec de responsabilitat– sempre hi ha uns objectius, unes lluites que maten qualsevol iniciativa, per la qual cosa, el tema del voluntariat passa a un ordre que no té cap mena d'importància. Per tant, és difícil ser voluntari en una empresa. M'ha agradat sentir que hi ha empreses que ho fan.

Per altra banda, joestic des de fa uns quinze anys a l'Associació de Bombers Juvenils de Catalunya. Crec que el fet de ser voluntari comporta tenir unes despeses extremes. Jo he tingut moltes despeses sent voluntari, despeses en desplaçaments i d'altres menes. I no ho retrec. Ho he fet de bon grat i content i feliç. Però ser voluntari comporta això. Si són organitzacions amb cap i peus, amb estructura i entrada de diners, potser es paguen aquestes despeses com la del transport. Però hi ha moltes associacions en les quals els voluntaris ho posen de la seva butxaca.

Crec que també és important, en el món del voluntariat, saber dir que no. També s'ha

d'acceptar que hi ha una organització interna dintre d'aquella associació. Normalment no és l'estament d'una empresa normal, perquè es mou sota uns altres paràmetres.

No he sabut entendre això dels professionals pagats. Jo el voluntariat l'he considerat sempre, potser equivocadament, com un donar sense esperar res a canvi. (E. Rifà)

«L'any 1998 es va fer la Carta de Drets i Deures del Voluntariat, en la qual queda molt ben explicat que una acció voluntària no ha de costar mai diners al voluntari que l'executa. Si hi ha uns desplaçaments, l'entitat se n'ha de fer càrrec. Una altra cosa és que el voluntari no vulgui cobrar. Jo no he acceptat mai de la meva entitat que em pagui una T-10, ni que em pagui el desplaçament per a arribar-hi. És perquè jo no ho he volgut, però l'entitat sempre ha estat en disposició d'abonar-me el transport.

»Una de les coses per les quals lluitem sempre des de la Federació, és la democràcia interna de les entitats. En aquesta democràcia interna el voluntari ha de tenir el seu paper. Evidentment, a tot arreu hi ha estructures. A la fundació Arrels, que va néixer només amb voluntaris, després hi van entrar els professionals o senyors assalariats. Jo no he parlat en cap moment de professionals pagats. He dit que els voluntaris han de ser professionals. El contrari del voluntari és l'assalariat. Però voluntari i assalariat són tots dos professionals. I és cap aquesta excel·lència que cada vegada ens decanem més. A la fundació Arrels, el voluntari cada cop està en més llocs directius. El voluntari també està en el consell directiu. El consell directiu de la fundació Arrels són tres persones assalariades i tres persones voluntàries. El voluntari que està al consell directiu és escollit democràticament pels companys. Estan tres anys al consell directiu i com que són tres, cada any en surt un i n'entra un altre. I els que entren ho fan per votació dels mateixos companys. Les entitats que no tenen en compte l'opinió del voluntari, que no l'integren en els òrgans decisius fan una mala pràctica. I nosaltres, des de la Federació, estem lluitant per anar avançant cap aquesta excel·lència i democràcia de les pròpies entitats. Hi ha moltes entitats en les quals els voluntaris són les persones que les han tirat endavant i les han aixecat; després, com que l'entitat s'ha fet gran, hi entren persones assalariades; i llavors els voluntaris queden arraconats. De què anem? El voluntari s'ha de tenir en compte i és el que està ajudant a tirar endavant aquesta entitat. A la fundació Arrels, a més del Centre Obert, tenim una Llar, una gestió de pisos i un taller ocupacional, i em sembla que són en total unes quaranta persones assalariades. Però de voluntaris en som uns dos-cents cinquanta. Sense la força del voluntari, l'entitat tampoc no podria tirar endavant». (F. A. C.)

«No és que hi hagi empreses insolidàries; hi ha empreses poc intel·ligents. Les que jo conec que s'han convençut o que han tingut una experiència potser anecdòtica al principi, de treballadors que fan de voluntaris en entitats, descobreixen els beneficis de fer-ho. És

evident que estem al començament de tot això. Però les bones pràctiques arriben de pressa». (R. G. M.)

«Jo només puc parlar de l'entitat on estic treballant, el Telèfon de l'Esperança. Tota l'actuació, la tasca que fan els voluntaris, no requereix cap despesa econòmica. L'únic que hi ha és el desplaçament des d'on viuen fins a la nostra seu. Afortunadament, tal com diu la Francina, normalment ningú no ens demana aquests diners. És com si fessin una aportació econòmica perquè ens estalvien aquesta despesa, però perquè volen. També cal tenir present que les dificultats econòmiques hi són, i molt presents, en la nostra entitat i en totes. Aleshores, entenc que, si es vol fer alguna cosa, el primer pas és buscar finançament. Aquest és el nostre criteri. Estem deixant de fer moltes coses, en el nostre cas, perquè no disposem de diners. Tant de bo tinguéssim més ingressos, més empreses col·laboradores, i això és una cosa que ara està funcionant molt, les empreses que volen col·laborar en algun projecte concret. Però nosaltres tenim aquest principi: o aconseguim diners per a fer «X» o aquest «X» no es pot portar a terme. És una pena, però és la realitat que tenim. En la nostra entitat hi ha dos-cents voluntaris en actiu per a poder cobrir les vint-i-quatre hores tots els dies de l'any, i som tres persones assalariades. Tota la base de la nostra entitat és el voluntariat, i n'estem molt agraïts. Penso que la col·laboració ha de ser molt important. Ara tots estem mirant cap al món de l'empresa pel que fa a aquest sentit de responsabilitat social corporativa que crec que és bastant nou. Aquesta vinculació és una realitat que ara s'està posant molt en marxa. Buscar finançament per dur a terme les activitats desgasta molt les entitats. Molts cops s'hi han de dedicar molts esforços per a poca resposta». (N. C. F.)

- Aquest vespre han anat sortint moltes paraules com el compromís, la responsabilitat, la gratuïtat i un llarg etcètera. Però jo em volia quedar amb una imatge molt més humana i molt repetida aquí en aquest barri. Ara s'ha fet un estudi per veure quantes persones dormen al carrer. I aquesta imatge la veig diàriament perquè visc aquí molt a prop i em colpeix. El meu gest només és dir un «bona nit» i res més, perquè tampoc no sóc professional per a apropar-me a aquesta realitat. Ha quedat clar que no tothom pot ser voluntari, que hi ha la formació, però on és el límit entre la proximitat i tenir una actitud paternalista? Com és aquesta formació per a fer aquest tipus de voluntariat? (A. Sendra)

«Si em poso en pla paternalista, no em poso de “tu a tu”, sinó que m'estic posant per sobre, amb una actitud de protegir i cuidar. El més important és mirar-me el del davant com un ésser humà com jo, per tant, jo no estic en una posició de protegir, sinó de donar eines perquè l'altre pugui fer aquesta superació i pugui ser ell mateix». (F. A. C.)

- El paternalisme és una acció d'ajuda que provoca en l'altre un sentit d'inferioritat i, per

tant, no s'ajuda la persona si no se li donen capacitats per a ajudar-se ell mateix. Amb aquesta actitud es promou que la persona que ajuda des del paternalisme digui a l'altre sense paraules: «sense mi tu no ets capaç de sortir-te'n». Llavors, la persona se sent molt malament, se sent molt petita. S'ha de veure la persona com un igual, sense diferències. Tots som persones. Canvien les situacions: a vegades tenim situacions molt bones, a vegades molt dolentes, a vegades la persona està en una situació de precarietat, però, qui ens diu que aquesta situació que està passant la persona no ens pots passar algun dia a nosaltres? Som persones exactament iguals i aquest concepte s'hauria de tenir molt clar quan estem fent un voluntariat. (M. C. Porrera)

- Volia posar en relleu un tipus de voluntariat –el cultural, el mediambiental– que m'ha semblat que no quedava tan explícit, perquè els destinataris directes no són persones, sinó que més aviat les persones en són beneficiàries de retruc. Habitualment pensem en el voluntariat adreçat directament a persones i també cal considerar aquesta altra mena de voluntariat.

D'altra banda, quan s'ha comentat que el voluntariat és oposat a l'assalariat, m'ha fet pensar en la quantitat d'hores que, de segur, tots hem dedicat a feines no remunerades dins del nostre treball remunerat. És a dir, en la nostra mateixa professió, ben segur que no escatimem les hores, sinó que n'hi dediquem unes quantes més. M'agradaria saber una mica què en penseu, si això també es considera voluntariat dins la pròpia empresa o entitat o dins la pròpia tasca professional.

I, per altra banda, no sé si hi ha dades de l'índex de voluntariat en els joves i adolescents. Em consta que en alguns instituts es promou el voluntariat, però veiem que en el perfil dels joves avui dia no hi ha tan reforçat el valor del compromís o, si més no, de la continuïtat en el compromís. No sé si hi ha dades que ens puguin indicar si els joves mantenen el voluntariat amb què s'impliquen o si fan accions puntuals que potser no tenen un compromís continuat. (M. Burguet)

«Si l'empresa t'obliga a fer les hores extres i no te les paga, això de voluntariat en no té res. Sempre entenem el voluntariat com aquella acció que a mi em surt de dins perquè un altre pugui superar una situació marginal, de malaltia, una situació concreta en la qual ell sol no pot. Això és el que entenem per voluntariat social. Quan parlem del voluntariat d'empresa és diferent. Dintre del que és la responsabilitat social corporativa hi són els voluntaris corporatius. L'entitat fa un programa de responsabilitat social i convida els seus treballadors a decidir si volen apuntar-se a aquella acció totalment voluntària. I això és un voluntari corporatiu. Recordo la primera empresa que ens va venir a la Federació a oferir-nos quatre-cents treballadors per un dia. Ens vam espantar una mica. Aquest fet va produir un debat de si

això era un voluntariat o no, i ens va fer qüestionar-nos què fèiem, perquè ens semblava una bestiesa. Aquella vegada els treballadors de l'empresa s'oferien a pintar una entitat concreta. Quan vam parlar amb l'entitat de seguida va acceptar que anessin a pintar. I van fer molta feina. Per a nosaltres va ser qüestionar-nos: fins a quin punt aquestes persones estaven fent el que s'entén com a voluntariat? Més d'un dels que van anar a pintar van descobrir una realitat que desconeixien: un barri, unes necessitats. I va haver-hi un tant per cent de treballadors que després ha anat a fer voluntariat pel seu compte, sense tenir res a veure amb l'empresa. A nosaltres allò ens va ensenyar; de manera que quan una empresa s'ofereix per portar els seus treballadors a fer un dia de voluntariat els diem que sí, però primer anem a explicar als treballadors què vol dir ser voluntari, què implica, perquè entenguin què significa això de fer voluntariat. Aquestes són les noves fórmules de voluntariat a què ens porta la societat en aquests moments. I aquí sí que ens hi hem d'implicar tots. Si en un sol dia pots fer entendre a quatre-centes persones què és un missatge de voluntariat, benvingut sigui.

»Jo sóc una defensora total de la nostra gent jove, perquè considero que és fantàstica. He anat a fer més d'una xerrada als instituts i són els més motivats, però de vegades els adults no els creuen o no els donen oportunitats. A la Federació tenim un programa d'anar als instituts a fer sensibilització. Tenim quatre exposicions itinerants que portem als instituts i les deixem una setmana o quinze dies i després hi va un voluntari de la Federació a explicar què és ser voluntari. Acostuma a anar amb dues o tres persones que fan un testimoniatge de la seva acció voluntària. És impactant com de seguida els tens a punt per veure on poden anar, què poden fer. Hi ha altres escoles que fan com una assignatura de voluntariat. D'entrada ens semblava una bestiesa perquè, a més, això els puntuava i, per tant, hi havia un interès darrere, el de buscar una nota. Però això ha anat molt bé perquè a aquesta gent jove se'ls estan donant uns valors. Durant el curs, a més de fer l'acció voluntària, se'ls estan treballant valors i veiem que un percentatge altíssim d'aquesta gent jove continua fent voluntariat. Quan surten de l'institut, durant els primers anys de carrera, veus que fan els possibles per continuar fent allò que han començat. Després, la societat els complica la vida: han de treballar molt per a passar els exàmens, han de buscar feina, es casen, han de fer hipoteques... Hi ha un període en què deixen d'estar en actiu, però t'adones que qui ha fet una acció voluntària de jovenet, a la que la seva situació civil s'ha estabilitzat, torna a les entitats per fer una acció voluntària. Allò que s'han après en la joventut no es perd. Nosaltres constatem que hi ha un increment important de gent jove que fa voluntariat. Aquest any, a més, acabem de signar un conveni amb Educació per fer tot un programa de voluntariat en cinc instituts. La Conselleria té aquesta preocupació pels valors i volen sensibilitzar».
(F. A. C.)

«Jo també sóc una defensora de la joventut. Hi ha joves de tot, com també en el món adult.

El que passa és que dels que no generen problemes no se'n parla. I els que els generen, com que són problemes tan grossos, copen moltes planes dels mitjans de comunicació. La peça clau és l'aprenentatge. Han d'aprendre també el que és el voluntariat i em consta que hi ha moltes escoles que el potencien. La gent que entra en aquest món, primer sí que pot semblar que ho fan per un tema mercantil, per aconseguir alguna cosa. Però això es pot considerar un reforçador primari per a després donar pas al secundari, que és la motivació personal. Quan ja ho coneixen i se senten a gust fent-ho, aconseguir més nota està bé, però ja no és el motor principal. Els adults tenim un deure: facilitar que el jovent conegui aquest món i pugui entrar-hi. Alguns hi entraran i d'altres no, però com a mínim el coneixeran». (N. C. F.)

«Estem en un restaurant i podem venir a sopar o a fer un tastet. Hem parlat de fer un tastet i això és fer de voluntari, però no ser voluntari. Crec que no és dolent. Està ple de tastets que després han acabat en àpats continuats.

»Crec que el voluntariat cultural i ambiental sí que està adreçat a persones, encara que els voluntaris, amb aquests tipus de voluntariat, són molt sovint els destinataris de l'acció, cosa que no passa en el tema social». (R. G. M.)

- Jo sóc fisioterapeuta i he estat vint-i-cinc anys treballant a l'Hospital Sant Joan de Déu fent recuperació de nens des que estaven a la incubadora fins a dos anys, aproximadament. Quan em vaig jubilar, vaig voler fer voluntariat a l'Hospital Clínic i en aquell moment no va ser possible perquè no n'hi havia. Al cap d'un temps em van donar permís per a començar. Vam arribar a tenir uns trenta voluntaris. Penso que és molt important que a tots aquests voluntaris els tractéssim com a amics. I ho vam aconseguir. (M. Carrera)

- He treballat molts anys dins el món del voluntariat, i et trobes amb voluntaris que no poden ser voluntaris perquè en realitat vénen per resoldre un problema personal. Com es pot ajudar aquestes persones sense ferir-les? Contínuament em trobo amb persones que em manifesten que volen ser voluntàries i no saben on anar. Em podeu informar? (T. Raventós)

«És una gran responsabilitat dir un «no» a una persona que s'ofereix com a voluntària. Per començar, jo sempre faig un plantejament diferent perquè la gent molts cops ve demanant si serveix o no serveix per a aquell voluntariat. Jo els plantejo: aquest voluntariat té unes característiques semblants a la teva manera de fer? És idoni amb les teves característiques personals o no ho és? Potser el resultat és el mateix, però el plantejament és molt diferent. En la mesura que tu t'apropes a la persona, el que li vols manifestar és que no es tracta de si va bé o no va bé, o si pot o no pot, o de si és idoni o no ho és, sinó que es tracta que fent això no en pugui sortir ningú perjudicat, ni l'entitat ni la persona mateixa. I normalment, quan fas un procés de selecció, és en una primera entrevista informativa que ja vas enca-

minant i vas dient el què. És un posar en comú expectatives, disponibilitats, etc. Després, fem un test que ens ajuda d'una manera més objectiva a valorar si hi ha possibles riscos d'afectació, perquè no hem d'oblidar que en el nostre voluntariat treballem amb persones que a vegades transmeten molta angoixa, que el voluntari ha de saber contenir. I per a poder-la contenir has de tenir uns bons recursos personals. Per altra banda, també fem l'entrevista més personal, de conèixer com és la persona, quina és la seva vivència i com resol les situacions de la vida quotidiana. Normalment amb aquestes entrevistes intentem establir un clima molt cordial i si observes alguna cosa en la persona que et fa pensar que no pot fer voluntariat, moltes vegades ja vas donant algun retorn. Sovint et trobes que en aquest entorn de sinceritat no acostuma a haver-hi gaire problema, no acostuma a ser traumàtic. De tota manera, jo llanço una altra pregunta: si una persona no fa un voluntariat perquè no vol o perquè no pot, és menys bona persona? Perquè hi ha persones que no fan voluntariat i això no significa que no tinguin valors o prou qualitat humana». (N. C. F.)

«Al carrer Grassot número 3, segon pis, seràs benvinguda sempre que vulguis. És la seu de la Federació Catalana del Voluntariat Social. És punt d'informació i també és on ens dediquem a canalitzar la gent que vol fer un voluntariat. A més, si entres a Internet (www.voluntaris.cat) tenim una borsa de voluntariat en línia. Allà les entitats ens penegen les necessitats que tenen i el voluntari hi pot entrar directament i mirar on pot anar». (F. A. C.)

«Jo recordo quan vam començar a fer un voluntariat sobre la pau, moltes de les entitats que ja funcionaven feia temps, ens deien a nosaltres que no teníem preparació, formació. Han passat ja trenta anys i ara ens veuen d'una altra manera. És obvi que hi ha una acció primera de la gent, en la qual potser detecten una necessitat, es posen d'acord i engeguen amb els seus recursos, habilitats, capacitats moltes d'aquestes accions. Ja hi ha moltes coses organitzades i que funcionen però sempre aniran sortint noves iniciatives i, a vegades, encaixar aquestes realitats es fa complicat.

»A mi també em preocupa que una persona vingui i em digui que no sap què fer. Hi ha una formació que ve de molt abans. No sabem mirar al nostre voltant, descobrir les necessitats, i això hauria de formar part de l'educació més essencial i més primària dels nens. Després, és evident que tots tenim carències, que tots tenim necessitats. La primera cosa que hem de fer és sortir de nosaltres i fer aquesta lectura cap enfora.

»Avui he vist els joves manifestats a la plaça Catalunya i em preguntava si aquests joves eren voluntaris d'una societat que viu una situació crítica. Hi dediquen molt de temps, moltes hores, no cobren res, no esperen res. Són voluntaris o una colla d'okupes de la plaça Catalunya? Són voluntaris que tenen una preocupació social, que veuen amb por el futur o un grup de persones que només saben aplegar-se i manifestar-se? Això és també una

forma nova de voluntariat? Molts voluntariats han nascut així, alguns han detectat un problema, i s'han organitzat per veure com podem donar-hi resposta». (J. C. P.)

«Des de la Federació sempre diem que tots portem un voluntari dintre. Amb tota acció que jo faig per ajudar un altre, implicant-me no pel meu propi benefici sinó per canviar una situació que em sembla injusta, estic fent un voluntariat, perquè estic dedicant el meu temps, la meua energia i la meua implicació personal. El voluntari és el que s'implica per un altre. A la Federació ens ve moltíssima gent que vol fer un voluntariat i no sap on anar. Per això tenim uns voluntaris molt ben preparats que els expliquen el ventall d'entitats on poden anar». (F. A. C.)

- Escoltava al Jordi que ens parlava dels fonaments del voluntariat, i del fonament transcendent del voluntariat que és aquest donar-se. Després escoltava la Neus amb l'anàlisi que feia del voluntariat en aquest temps de crisi i la necessitat d'adaptació contínua. A mi m'ha sortit un símil una mica estrany. M'han vingut al cap els orangutans de la selva subtropical. Tenim els orangutans, que per a mi són uns éssers molt simpàtics, com poden ser els voluntaris, però que estan en perill d'extinció perquè el seu hàbitat cada vegada és més petit, perquè cada vegada els tallem més arbres, cada vegada tenen menys recursos i, per molt simpàtics que a mi em semblin, estan en perill d'extinció. Què vull dir amb això? L'hàbitat natural del voluntari són les entitats. I, quina és la situació actual de les entitats? Podem estar parlant molt de la realitat, però en la mesura que aquest hàbitat, que és el món de les entitats, estigui en la situació en què està, perilla la base.

La definició més generalitzada i aprovada a Catalunya ens diu que el voluntariat ha de ser en el si d'una entitat no lucrativa. Per tant, totes aquestes activitats que puc fer de forma voluntària a l'empresa, si som molt puristes no les podríem definir com a voluntariat.

Per a mi, hi ha un tema punyent, que és el de la realitat de les associacions i fundacions, de quines situacions estan vivint avui. Tots som conscients que estem en un moment de crisi però aquesta s'està vivint més fortament en el tercer sector. S'han tallat les subvencions, les aportacions privades i, per tant, tinc la sensació que els arbres van caient i que la realitat està complicada. Però no tot és negre. La Neus ens deia que en temps de crisi el que és important és l'adaptació contínua. Avui els orangutans potser no tenen aquesta capacitat d'adaptació contínua, però la resta de la societat civil sí que l'ha de tenir. El Ramon i la Francina ens plantejaven el tema de la nova manera de concebre l'empresa a partir de fomentar polítiques de responsabilitat social. Crec que aquí, una vegada més, el món de l'empresa va per davant. Les empreses estan fent tot un procés de remodelació, d'anar a buscar i recuperar el tema de valors i han descobert que existeix el tercer sector, amb una sèrie de valors que els són molt útils. I ara és quan ve el paper al tercer sector, que espero que no faci tard. Tenim iniciatives molt agosarades i amb molt de sentit com ha estat la del Congrés

del Voluntariat i el Marketplace, és a dir, començar a crear espais on es puguin relacionar de manera directa empreses i entitats. El que passa és que això no és fàcil. Encara queda molt camí per recórrer i especialment més a Tercer Sector que a les empreses. Les empreses ho solen tenir bastant més clar. Però també ens hem de començar a plantejar, des de les entitats del tercer sector, quins processos de reconversió hem de fer, quins processos de fusions i de desaparició d'entitats hem de fer, perquè això serà una realitat. El futur d'aquest voluntariat en crisi depèn directament del futur del tercer sector. (E. Madrigal)

«L'hàbitat està en perill, però crec que hi ha una reflexió a fer. A vegades les entitats tenen necessitats i no se centren en la seva funció bàsica de satisfer necessitats. Aquelles entitats que no se centren en les necessitats que satisfan estan abocades a l'extinció. En el món de l'empresa passa igual. En el món social és evident que hi ha necessitats, però a vegades algunes entitats es creuen necessàries elles mateixes i no la feina que fan. Ja sé que aquesta afirmació és políticament incorrecta, però cada vegada ho veig més clar». (R. G. M.)

«Crec que l'Estat està tocat de mort. La democràcia està tocada de mort. Tal com està ara no pot respondre a totes les necessitats. Tampoc el tercer sector. El que passa és que hem de fer el trànsit cap a una cosa que és diferent i encara no sabem com és. Ja fa molts anys que sento dir que Internet canviarà el món. És veritat que l'ha de canviar. Però quan el canvia llavors no ens agrada. És clar que ha canviat el món, la concepció de les coses. Hi ha un procés de canvi. La gran crisi és la crisi institucional, amb la punta de l'iceberg que és l'economia. Aquest fort canvi estructural, que encara no veiem, ens farà patir molt. El problema el tenim en l'àmbit institucional: els nostres ajuntaments i fins i tot les nostres empreses. Damunt nostre ha caigut una bomba de neutrons, amb la qual cosa aparentment no s'ha destruït res, tot està dempeus, però el trencament que s'ha produït és brutal. Han llençat una «bomba de neutrons financera» i tots estem arruïnats, però aparentment tot està sencer, tot està igual que abans, no ha canviat res, els edificis, els bancs, els ponts, els aeroports, estan al mateix lloc, però vaig a l'hospital i ja no m'atencen, vaig al banc i ja no em donen diners, les carreteres no es poden acabar per manca de diners, etc. Abans tenia estalvis i ara tinc deutes. ¿La democràcia actual podrà resistir-ho, tot això? Si no pot resistir-ho hem de fer un salt qualitatiu, hem de millorar encara més la democràcia. En aquest aspecte a tots els sectors socials els toca empènyer aquest canvi. Per a mi, el gran voluntariat social és descobrir aquesta necessitat d'enriquir la democràcia ajudant-li a fer un salt qualitatiu. Necessitem persones disposades a treballar en aquesta direcció». (J. C. P.)

«Com a entitat, que en el moment actual ho estem passant molt malament econòmicament i que estem obligats a aquesta adaptació, una de les coses que hem de reconèixer és que estem acostumats a "ajudar" la gent. Però hi ha moments en què necessitem ser ajudats. Hem d'assumir que hi ha moments que no podem continuar nosaltres sols i que necessitem

d'altres persones que ens donin un cop de mà, igual que en un altre moment podem donar-lo nosaltres. En aquest moment hem entrat en un procés de reflexió estratègica a través de l'entitat Esade Alumni Solidari. Ells ens estan ajudant a veure d'on venim, on som i cap a on volem anar i quina és la millor manera de sortir d'aquesta situació tenint en compte tot el context. Al març de l'any vinent la Fundació Ajuda i Esperança, que és la que va fer possible la continuïtat del projecte del Telèfon de l'Esperança a la mort del seu fundador, Mn. Miquel Àngel Terribas, farà vint-i-cinc anys. I ens feien imaginar com veuríem el Telèfon d'aquí a vint-i-cinc anys més i realment no sabia imaginar-m'ho. Però el que impulsa a seguir endavant és que encara hi ha necessitat i rebem més de divuit mil trucades l'any, unes cinquanta trucades diàries. Aleshores, si hi ha aquesta necessitat, farem el que sigui, el que puguem i el que bonament tinguem a la nostra disposició per seguir oferint aquesta ajuda, però també acceptant ajuda dels altres per saber a on anar i com arribar-hi». (N. C. F.)

- Fa trenta anys que sóc voluntària i he estat deu anys a les presons de Catalunya, cinc amb malalts de sida i deu amb persones pobres. Quins mecanismes tenen les persones excloses per a subsistir com a persones? (C. Riera)

- El voluntariat comença per ocupar unes tasques que a mesura que es van realitzant i cobrint s'assalaritzen. Per exemple, els hospitals, que a l'edat mitjana tots eren voluntaris. I quan es transforma en un negoci surt molta gent que és professional de la salut. Jo treballa en l'àmbit dels bombers i tots els cossos de bombers que hi ha, excepte els d'alt risc, han començat amb voluntariat i a mesura que la feina s'ha anat fent més intensa, aquest voluntariat ha anat assolint uns nivells d'assalariament. Hi ha molta gent en el món que s'ofereix de voluntari quan hi ha un gran foc. Però tinc molts companys bombers que han mort en acte de servei. Ser bomber és una professió de risc. Un pot ser voluntari en allò que coneix. Crec que dins del voluntariat fa falta veure quines qualitats té la persona per a oferir-se a la societat, perquè no tothom serveix per a tot. (J. L. Fernández)

«Els exclosos socials només tenen una esperança: que ens indignem nosaltres. Indignar-me quan em toquen la butxaca és una indignació, però la indignació del voluntari és per l'altre, no per mi. Si ens indignéssim per l'altre crec que sí que tindrien possibilitats, però si només m'indigno per mi, ho tenen molt difícil. Crec que hi ha aquesta possibilitat en nosaltres, amb generositat i altruisme, i crec que sense la cooperació de la persona tampoc no existiríem». (J. C. P.)

«El voluntariat és un tema molt important, però al cap i a la fi el que és important és la persona, tant si fa voluntariat com si no, tant si té recursos com si no. Tothom té mecanismes i, si no, els pot generar. No es tracta de saber què fer en cada moment. Es tracta de tenir

un rebost de possibilitats, de recursos, i quan els necessito els puc anar traient». (N. C. F.)

«Jo també estic indignat i penso que els que hem de canviar som cadascun de nosaltres. Hem de canviar la nostra forma de viure, de ser, i potser els altres ja faran el que han de fer». (R. G. M.)

«Sempre, des del primer moment, el voluntari s'ha bellugat per un sentit de justícia social. No hem de tenir por, ni fugir, ni entrar en la passivitat. Ens hem d'implicar i continuar en aquest desig de justícia social, i d'aquí ens vindrà el canvi». (F. A. C.)

- Miquel Martí i Pol expressa en uns versos: «Perquè viure és combatre la peresa de cada instant i restablir la fonda dimensió de tota cosa dita. Podem en cada gest guanyar nous àmbits i amb cada mot acréixer l'esperança. Serem allò que vulguem ser». Tant de bo vulguem ser gent per als altres. (N. Plá)

- La crisi és font de creixement, font de canvi. Però quan hi ha crisi hi ha patiment. El voluntari ha de portar esperança en aquest patiment moral. Aquest és un moment de patiment i el voluntariat ens explica aquesta relació humana, que ens necessitem. El voluntari és una persona experta en esperança. Així com hi ha el Telèfon de l'Esperança, crec que també sorgirà el Twitter de l'esperança o el Facebook de l'esperança. (J. M. Forcada)

SOPAR HORA EUROPEA

Llibres publicats

50 Sopars Hora Europea. Diàlegs de Cultura
Del 51 al 100 Sopars Hora Europea. Diàlegs de Cultura

Resums publicats

- 132 L'art de la mediació
- 133 Davant un rebrot selvàtic en la joventut?
- 134 Donar ànima als dibuixos
- 135 Turisme en clau de pau
- 136 Fer festa
- 137 La violència com a fascinació
- 138 Vers un nou concepte de la professió
- 139 Crear i conservar
- 140 La persona humana: un ésser racional i emocional
- 141 L'aigua, un bé escàs?
- 142 Diagnòstic de la democràcia
- 143 Un mestissatge cultural?
- 144 Plaure i complaure's en la família
- 145 Invertir en solidaritat
- 146 Sobren milions d'habitants...
- 147 Humor versus frivolitat
- 148 L'educació i la tecnologia al servei del desenvolupament humà
- 149 Nous objectius d'humanització hospitalària
- 150 Creativitat per donar qualitat a la vida
- 151 L'esport: del competir al compartir
- 152 Empresaris emprenedors
- 153 Noves addiccions
- 154 Errors i negligències humans
- 155 Música per... educar, guarir, guiar...

- 156 Es pot construir la pau. En complir-se 10 anys de la Carta de la Pau
- 157 La dona, promotora de noves actituds
- 158 Infants superdotats. Es fan o neixen?
- 159 Llibertat coresponsable
- 160 La casa, espai per viure i per conviure
- 161 Alliberar la poesia
- 162 Barcelona, ciutat intercultural
- 163 Biotecnologia i alimentació
- 164 Soledat i silenci, brúixola de l'existència
- 165 Educar els sentiments
- 166 Habitatges sense barreres
- 167 Crisi d'autoritat, crisi de poder
- 168 Viure sense ressentiments
- 169 I després de la teleporqueria, què?
- 170 Conduir, una qüestió d'aptitud o d'actitud?
- 171 Civisme al segle XXI, el repte de conviure
- 172 Redescobrir les capacitats de la vellesa
- 173 Els joves, cap a una nova sociabilització
- 174 On són els savis d'avui?
- 175 El repte de la seguretat viària
- 176 L'assetjament moral
- 177 Escoles mixtes de pares i fills
- 178 La vida en positiu
- 179 Malalts pels diners?
- 180 La fragilitat de l'amistat
- 181 El plaer de tenir temps
- 182 Xina 2008
- 183 Desarmar la història
- 184 Parlem de la preadolescència
- 185 Somniar: font de creativitat
- 186 Adultesa amb harmonia

- 187 Entusiasmar per ensenyar..., entusiasmar per aprendre
- 188 Majories i minories en la convivència democràtica
- 189 Tenir consciència del propi cos
- 190 Interreligiositat, un fenomen dels nostres dies
- 191 La qualitat en la comunicació
- 192 Actituds i valors davant la crisi
- 193 La transversalitat dels valors
- 194 Els límits dels mitjans de comunicació
- 195 Idolatries del segle XXI
- 196 Intel·ligència espiritual
- 197 Nou model social. Claus d'interpretació
- 198 Diàlegs creadors de cultura
- 199 Els rumors, llavor de desconfiança
- 200 Conciliació i coresponsabilitat a la llar
- 201 La riquesa de la diversitat